

החיפוש לא העלה תוצאות

לאזרחים יש זכות לדרוש ממנוע החיפוש להסיר תוצאות חיפוש שאינן נוחות להם, גם כאשר הפרסום המקורי היה חוקי. את הפסיקה הדרמטית הזאת נתן בחודש שעבר בית הדין האירופי. מהם הקשיים שמעורר פסק הדין, מהן ההשלכות האפשריות בעקבותיו, ומה הסיכוי לפסיקה דומה גם בישראל

מיכאל בירנהק

רגל, נכסיו עוקלו והועמדו למכירה. גונזלז, אזרח ספרדי, לא היה דמות ציבורית בשעתו (וכעת, באופן אירוני, אולי נהיה דמות ציבורית בעקבות מאבקו המשפטי). הודעה על מכירת נכסיו פורסמה כחוק בעיתון ספרדי. בחלוף השנים התאושש גונזלז מבחינה כלכלית, ובשנת 2010 חיפש את שמו במנוע החיפוש גוגל בגרסתו הספרדית, google.es. להפתעתו גילה שהפרסום הישן מוצג בתוצאות החיפוש. גונזלז פנה לרשות להגנת המידע בספרד (AEPD) ודרש ממנה להורות לעיתון ולגוגל להסיר את התוצאות. הרשות סירבה לבקשתו בקשר לעיתון ונענתה בקשר לגוגל. גוגל פנתה לבית המשפט בספרד נגד ההחלטה, וזה הפנה שאלות משפטיות בסוגיות עקרוניות לבית הדין האירופי. מסגרת הדין היא הדירקטיבה האירופית בנושא הגנת מידע אישי משנת 1995, החוק הספרדי שיישם את הדירקטיבה, וכן הזכות לפרטיות והזכות להגנת מידע אישי, שמעוגנות בצ'ארטר האירופי לזכויות אדם.

עד לפני שנים אחדות, כאשר אדם חיפש את שמו בגוגל כונה החיפוש בשם הגנאי "חיפוש יוהרה" (vanity search). כיום חיפוש כזה הוא כורח המציאות וחלק מ"ניהול רושם", מונח שטבע הסוציולוג ארווין גופמן. פסק הדין שנתן בית הדין של האיחוד האירופי ביום 13.5.14 בעניין **Google Spain v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD)** ממחיש כיצד המשפט יכול לסייע בניהול רושם. לפסק הדין חשיבות רבה, הן בפועל והן במישור העיוני. הוא ממחיש את הקשר המורכב שבין משפט, טכנולוגיה ונורמות חברתיות; הוא מעלה לדיון (שוב) את השאלה בדבר תחולת משפט מקומי על הרשת הגלובלית, והוא מעמת בצורה חזיתית בין תפיסות שונות של הרשת, ובאופן רחב יותר, בין הזכות לפרטיות ובין הזכות לחופש ביטוי ולגישה למידע.

פרופ' מיכאל בירנהק, פרופסור מן המניין, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב; מחבר הספר "מרחב פרטי: הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה" (2010)

לאדם זכות לדרוש ממנוע חיפוש למחוק תוצאות המתקבלות בחיפוש שמו, אם תוכנן התיישן. בית הדין הדגיש שהזכות גוברת על האינטרס המסחרי של מנוע החיפוש, ובדרך כלל הזכות של היחיד גוברת גם על האינטרס הציבורי בגישה למידע

עובדות המקרה

בסוף שנות ה-90 של המאה הקודמת נקלע מריו קונסטייה גונזלז לפשיטת

בחוק הישראלי
אין זכות מחיקה
שאפשר להיחזק בה
כדי להגיע לתוצאה
דומה. בתי משפט
עשויים לקבוע זכות
כזאת, אולם לשם
כך יהיה צורך לבנות
מבנה משפטי מורכב
שיגזור את זכות
המחיקה מחוק היסוד
שמעגן את הזכות
לפרטיות כזכות
חוקתית

(google.es) או גם באתר הכללי (google.com). קביעה זו ממשיכה קו עקבי של בתי משפט ומחוקקים בעולם, שמבקשים להחיל את שיטת המשפט שלהם על מרחב אינטרנטי שהן תופסות כחלק מריבונותן. פסק דין ידוע בנושא הזה ניתן בצרפת בשנת 2000, שם נקבע שאתרי מדינות פומביות כפופים לדין הצרפתי, באותו מקרה בקשר לאיסורים על מכירת מזכרות נאציות. גישה זו, שמבקשת לשעתק את הדין המדינתי למרחב המקוון, אינה נקייה מקשיים. יש בה הנחה שאפשר לשייך את הפעילות המקוונת מבחינה טריטוריאלית, יש בה התעלמות מהממד הגלובלי של הרשת, ומתעורר חשש שהרשת תעוצב לפי שילוב הנורמות המשפטיות המחמירות ביותר מכל המדינות.

בית הדין הצביע על חריג אפשרי: סוג המידע, מידת רגישותו, סוג האדם שבו מדובר (אם הוא דמות ציבורית, למשל) והאינטרס הציבורי בגישה למידע עשויים להביא לשינוי האיזון. אין בפסק הדין פירוט נוסף בעניין זה

תחולת הדין הספרדי

שאלה ראשונה שעלתה היא תחולת הדין הספרדי על גוגל בפעילותה בספרד. בית הדין קבע שהפעולות של מנוע החיפוש – איתור מידע ברשת, אפיונו האוטומטי, האחסון הזמני של המידע והנגשתו ברשת – כל עוד הן נוגעות למידע אישי מזהה – באות בגדר "עיבוד מידע" כהגדרתו בדירקטיבה, ולכן המשטר המשפטי של הגנת מידע אישי שחל באירופה חל על הסוגיה. מאחר שלפחות חלק מהפעולות האלה נעשות בספרד, וגוגל מפעילה משרד מכירות של פרסומות במדינה, קבע בית הדין שגוגל כפופה לדין האירופי. פסק הדין אינו מבהיר אם קביעותיו המהותיות שיפורטו בהמשך חלות רק בקשר לאתר הספרדי של גוגל

מחיקת תוצאות שאינן רלוונטיות עוד

שאלה שנייה שעלתה היא מהותית: האם יש לא־זרחים (אירופים, לכל הפחות) זכות לדרוש ממנוע החיפוש להסיר תוצאות חיפוש שאינן נוחות להם, גם כאשר הפרסום המקורי היה חוקי? בית הדין פנה לדירקטיבה והבהיר שיש לפרשה לאור מעמדה החוקתי של הזכות לפרטיות, כפי שנקבע בצ'ארטר האירופי.

הדירקטיבה קובעת משטר משפטי מפורט שמ־סדיר את האיסוף, את עיבוד המידע האישי ואת העברתו (המידע האישי מוגדר לפי היכולת לזהות אדם, בלי קשר לתוכן המידע, בין שהוא נתפס כמידע רגיש ובין שלא). הדירקטיבה מטילה שורת חובות על מעבדי המידע, ומעניקה זכויות למושאי המידע (data subjects). אחת הזכויות הקבועות בדירקטיבה (סעיף 12) היא לדרוש תיקון או מחיקה של מידע שעובד שלא כדין. אחת המגבלות על עיבוד מידע היא שמירתו רק לפרק זמן הדרוש למימוש המטרה שלשמה נאסף. במילים פשוטות: אסור לעבד מידע שפג תוקפו, ולאדם קמה זכות לדרוש את מחיקתו של מידע כזה.

במקרה שלפנינו יש לאדם זכות לדרוש ממנוע חיפוש למחוק תוצאות המתקבלות בחיפוש שמו, אם תוכן הדין הדגיש שהזכות גוברת על האינטרס המסחרי של מנוע החיפוש,

ובדרך כלל הזכות של היחיד גוברת גם על האינטרס הציבורי בגישה למידע. כאן הצביע בית הדין על חריג אפשרי: סוג המידע, מידת רגישותו, סוג האדם שבו מדובר (אם הוא דמות ציבורית, למשל) והאינטרס הציבורי בגישה למידע עשויים להביא לשינוי האיזון. אין בפסק הדין פירוט נוסף בעניין זה.

יש לשים לב שפסק הדין נוגע רק לתוצאות חיפוש המתקבלות מחיפוש שמו של אדם ורק למנוע החיפוש; הפרסום המקורי בעיתון נותר על כנו.

הערכה

פסק הדין מחייב את גוגל לציית לבקשות מחייקה כאמור. במובן הזה המשפט כופה את עמדתו על הטכנולוגיה, ומתערב באלגוריתם של גוגל. החרגה עוצמה בוודאי אינה אוהבת את התוצאה. גוגל מתהדרת בכך שתוצאות החיפוש האורגניות שהיא מציגה (להבדיל ממודעות ממומנות) הן תוצאה של אלגוריתם ניטרלי, ללא התערבות אנושית. והנה, המשפט מתערב. אולם יש לזכור שהניסיון של גוגל לטעון לניטרליות אינו משכנע. האלגוריתם נוצר על ידי מהנדסים שביקשו לגלם בו העדפות מסוימות: גישה מרבית למידע לפני כל שיקול אחר.

לכן אלגוריתם החיפוש מלכתחילה אינו ניטרלי, ואינו יכול להיות ניטרלי. יתרה מזו, גוגל מסירה רבבות תוצאות חיפוש מדי יום ביומו בשל תלונות על הפרת זכויות יוצרים. כעת היא תיאלץ למחוק גם תוצאות שפוגעות בפרטיות. המשפט (האירופי) מפגין את כוחו מול הטכנולוגיה (האמריקאית), אולם למעשה יש כאן בחירה ערכית. המשפט האירופי הציב את הפרטיות לפני חופש הגישה למידע, ובה בעת שמר על אפשרות לאיזון במקרים שיש בהם אינטרס ציבורי חשוב.

השפעת פסק הדין

פסק הדין משאיר שאלות רבות ללא מענה. למשל, מי יקבע אם המידע התיישן עד

כדי כך שאינו רלוונטי עוד? יש להניח שגוגל תגיב לבקשות מחיקה, וכנראה ללא בדיקה פרטנית. בדיקה כזאת היא יקרה ומורכבת. יש להניח שבתקופה הקרובה נראה גל של בקשות מחיקה מאת אזרחים אירופים.

הפרלמנט האירופי דן בימים אלה בהצעה להחליף את הדירקטיבה משנת 1995 ברגולציה חדשה, מפורטת ומעודכנת יותר. אחת ההצעות השנויות במחלוקת היא הוספה של "הזכות להישכח", שכעת

הגישה המבקשת לשנות את הדין המדינתי למרחב המקוון אינה נקייה מקשיים. יש בה הנחה שאפשר לשייך את הפעילות המקוונת מבחינה טריטוריאלית, יש בה התעלמות מהממד הגלובלי של הרשת, ומתעורר חשש שהרשת תעוצב לפי שילוב הנורמות המשפטיות המחמירות ביותר מכל המדינות

הניסיון של גוגל
לטעון לניטרליות
באלגוריתם של מנוע
החיפוש אינו משכנע.
האלגוריתם נוצר
על ידי מהנדסים
שיקשו לגלם בו
העדפות מסוימות:
גישה מרבית למידע
לפני כל שיקול
אחר. לכן אלגוריתם
החיפוש אינו ניטרלי
מלכתחילה ואינו יכול
להיות ניטרלי

תוצאות החיפוש של "מריו קונסטייה גונזלז" בגוגל לאחר פסק הדין בחודש שעבר. אין אזכור לפשיטת הרגל

אפקט פסק הדין

גוגל מגיבה

בעקבות פסיקת בית הדין האירופי, גוגל העלתה לאוויר לאחרונה טופס המאפשר לתושבי האיחוד האירופי לבקש מחיקת תוצאות חיפוש העוסקות בהם או בצדדים שלישיים שהם מייצגים. ביום הראשון לפ-רסום הטופס כבר הוגשו 12 אלף בקשות. בבקשת המחיקה יש לציין מהם עמודי האינטרנט שמחיקתם מבוקשת ולצרף נ"מ ומוקים לבקשה, באורך שלא יעלה על אלף תווים. גוגל צפויה להעלות טופס נוסף למי שאינם תושבי האיחוד האירופי.

ובינתיים, בישראל, חבר הכנסת עפר שלח יוזם הצעת חוק ההולכת ברוח זו, ותאפשר לאדם לפנות לבית המשפט בבקשה שיוורה על מחיקת תוצאות חיפוש העוסקות בו, "תוך איזון ראוי בין אינטרס המבקש לבין האינטרס הציבורי השארתו", כלשון הצעת החוק. עוד נאמר בה כי היא "נועדה לאזן את זכות הציבור לדעת עם ההגנה הראויה על הפרטיות".

נקראת "זכות למחיקה". פסק הדין מחזק את מצדדי הזכות למחיקה.

ובישראל?

חוק הגנת הפרטיות הישראלי דומה ברוחו לדין האירופי, ובשנת 2010 אף זכה להכרה אירופית. אולם אין בחוק הישראלי זכות מחיקה שאפשר להיאחז בה כדי להגיע לתוצאה דומה. בתי משפט עשויים לקבוע זכות כזאת, אולם לשם כך יהיה צורך לבנות מבנה משפטי מורכב שיגזור את זכות המחיקה מחוק היסוד שמעגן את הזכות לפרטיות כזכות חוקתית, או מתוך צבר הזכויות שיש בחוק הישראלי. בכל מקרה, בין החוק עלי ספר למצב בשטח יש פער ניכר. יום לאחר פרסום פסק הדין האירופי פרסם מבקר המדינה את הדו"ח השנתי שלו, ובו גם דיון על חוק הגנת הפרטיות. המבקר מצא שהגנת הפרטיות בישראל לוקה בחסר. אכן, משרד המשפטים מתנהל בעצלתיים בנושא, וחבל. כדברי המבקר, "על הגורמים הרלוונטיים במשרד המשפטים לפעול ללא דיחוי נוסף לביצוע הפעולות הנדרשות לקידום התיקון לחוק הגנת הפרטיות בנושא רישום מאגרי מידע, באופן שיינתן מענה ראוי לזכות חוקתית חשובה זו".